

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/148/2005

ZNACZENIE GŁOSOWANIA TAKTYCZNEGO W WYBORACH PREZYDENCKICH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

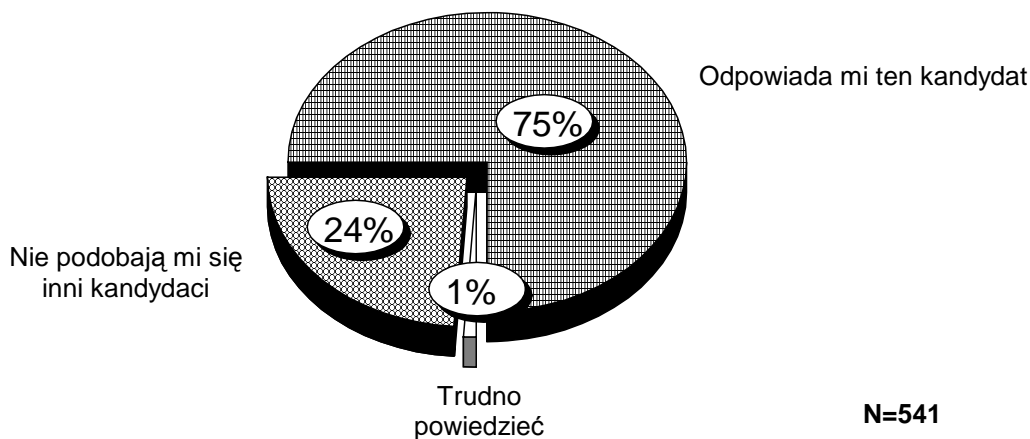
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

Polacy podejmując decyzje wyborcze rzadziej kierują się chłodnymi kalkulacjami lub wyrozumowaną oceną, częściej o ich wyborach przesądzają emocje, uogólniony wizerunek kandydata prezentowany w mediach czy też otoczenie. Zwłaszcza w przypadku I tury wyborów prezydenckich decyzje wyborcze bazują przede wszystkim na sympatiach i uogólnionej akceptacji danego kandydata. Mechanizmy głosowania taktycznego, takie jak przenoszenie głosów na kandydata mającego większe szanse wejścia do II tury wyborów bądź decyzje wyborcze podyktowane intencją osłabienia pozycji innego polityka, którego wyboru by się nie chciało, wymagają ponadto dużego rozeznania w możliwych scenariuszach rozwoju sytuacji na przedwyborczej scenie. Tego typu motywacje można spotkać raczej w końcowej fazie kampanii wyborczej, te ostatnie zaś szczególnego znaczenia nabierają w II turze wyborów. W sierpniowym sondażu¹ zastanawialiśmy się, w jakim stopniu deklaracje Polaków w wyborach prezydenckich są wyrazem akceptacji poszczególnych kandydatów, a jak dalece mogą na nie wpływać motywacje taktyczne. Interesowało nas także, w jakim stopniu wyborcy mogą chcieć modyfikować swe decyzje w zależności od szans wyborczych poszczególnych pretendentów do prezydentury.

W przypadku zdecydowanej większości zadeklarowanych wyborców (75%) motywem decydującym o wyborze konkretnego kandydata jest przeświadczenie, że jest to osoba godna ich poparcia. Prawie jedna czwarta ankietowanych zamierzających głosować (24%) nie jest w pełni usatysfakcjonowana swym wyborem i, jak świadczą ich deklaracje, wybrała swego kandydata raczej na zasadzie mniejszego zła - nie dlatego, że im odpowiada i się z nim identyfikują, ale ponieważ nie znajdują wśród pretendentów do prezydentury żadnej innej osoby, którą z pełnym przekonaniem mogliby poprzeć.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (183) przeprowadzono w dniach 5-8 sierpnia 2005 roku na liczącej 949 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

RYS. 1. CZY ZAMIERZA PAN(I) GŁOSOWAĆ NA POPIERANEGO KANDYDATA BARDZIEJ DLATEGO, ŻE KANDYDAT TEN PANU(I) ODPOWIADA CZY TEŻ BARDZIEJ DLATEGO, ŻE NIE PODOBAJĄ SIĘ PANU(I) INNI KANDYDACY?

Z deklaracji potencjalnych uczestników głosowania wynika, że poparcie dla wszystkich uwzględnionych w analizie kandydatów opiera się przede wszystkim na sympatii i mniej lub bardziej bezwarunkowej akceptacji popieranej kandydatury, rzadziej jego źródłem jest niechęć do pozostałych pretendentów do prezydentury bądź nieaprobowanie ich.

Kandydatem, który w największym stopniu spełnia oczekiwania swego elektoratu, jest Andrzej Lepper. Ponad cztery piąte jego potencjalnych wyborców identyfikuje się z jego kandydaturą, a tylko co ósmy decyduje się poprzeć go w głosowaniu na zasadzie wyboru o charakterze negatywnym - ponieważ nie odpowiadają mu pozostali kandydaci. Przekonanie o atrakcyjności, odpowiedniości popieranej kandydatury jest też udziałem zdecydowanej większości zadeklarowanych wyborców głównych rozgrywających w wyścigu do prezydentury: Włodzimierza Cimoszewicza, Lecha Kaczyńskiego oraz Donalda Tuska. Ponad trzy czwarte zwolenników każdego z nich obdarza ich zaufaniem i sympatią, tylko mniej więcej jedną piątą ich elektoratów stanowią osoby, które decydują się poprzeć ich w wyborach nie tyle dla ich zalet, ile raczej z powodu braku lepszych kandydatów, bardziej im odpowiadających.

Głosowanie dokonywane na zasadzie wyboru mniejszego zła relatywnie częściej towarzyszy decyzjom wyborczym osób opowiadających się za kandydaturami polityków cieszących się mniejszym poparciem. W szczególności dotyczy to elektoratów Macieja

Giertycha oraz Jarosława Kalinowskiego. Około dwóch piątych ich zadeklarowanych zwolenników zamierza na nich głosować nie tyle dlatego, że politycy ci im odpowiadają, ile za względu na to, że - w ich ocenie - pozostali kontrkandydaci są nie do zaakceptowania. Takie motywy decyzji wyborczych częściej niż przeciętnie są też udziałem zadeklarowanych zwolenników Marka Borowskiego. Dotyczy to około jednej trzeciej potencjalnych wyborców tego polityka.

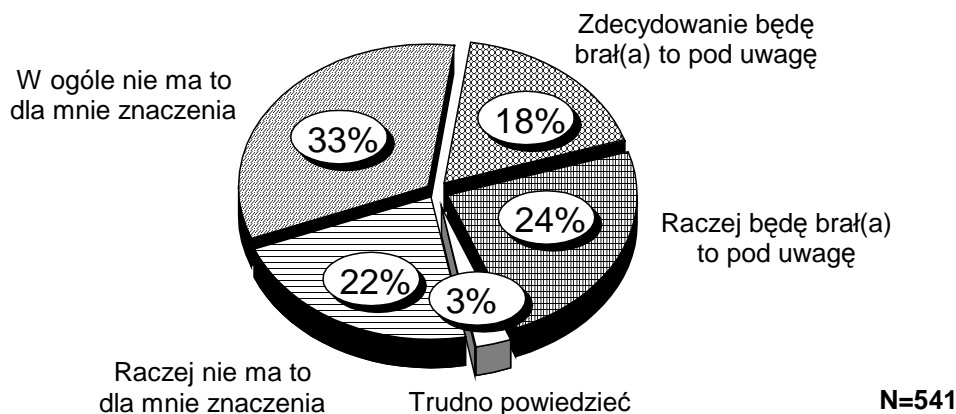
Tabela 1

Potencjalne elektoraty	Czy zamierza Pan(i) głosować na popieranego kandydata bardziej dlatego, że kandydat ten Panu(i) odpowiada czy też bardziej dlatego, że nie podobają się Panu(i) inni kandydaci?		
	Odpowiada mi ten kandydat	Nie podobają mi się inni kandydaci	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Andrzej Lepper	88	12	0
Włodzimierz Cimoszewicz	79	21	0
Lech Kaczyński	78	19	3
Donald Tusk	77	23	0
Marek Borowski	68	32	0
Jarosław Kalinowski*	59	41	0
Maciej Giertych*	55	39	6

* Dane dotyczące tych kandydatów należy traktować z dużą dozą ostrożności ze względu na mały odsetek badanych deklarujących dla nich poparcie

Istotnym elementem decyzji wyborczej, mogącym mieć wpływ na modyfikację własnych zachowań, jest przekonanie o tym, kto ma największe szanse na zwycięstwo wyborcze i czyja wygrana jest najbardziej prawdopodobna. Na podstawie deklaracji ankietowanych można stwierdzić, że tegoroczni wyborcy w dużej mierze nie zamierzają „marnować” swych głosów, popierając polityków mających nikłe szanse zwycięstwa. W większym stopniu niż w poprzednich wyborach prezydenckich decyzje wyborcze mają, jak się wydaje, charakter kompromisu między akceptacją danej kandydatury a oceną szans wyborczych kandydata.

RYS. 2. CZY GŁOSUJĄC NA KONKRETNEGO KANDYDATA BĘDZIE PAN(I) BRAŁ(A) POD UWAGĘ TO, JAKIE MA SZANSE WEJŚCIA DO II TURY WYBORÓW CZY TEŻ NIE MA TO DLA PANA(I) ZNACZENIA?

Ponad dwie piąte zadeklarowanych wyborców (42%) zapowiada, że decydując się na poparcie któregoś z kandydatów będzie brało pod uwagę to, jakie ma on szanse wejścia do II tury wyborów. Oczywiście nie oznacza to, że wszystkie te osoby w razie zapowiadanej w sondażach porażki swego faworyta jeszcze w I turze scedują swe głosy na polityka, który będzie miał większe szanse ubiegania się o prezydenturę, jednak tak często deklarowana gotowość do modyfikowania swych preferencji pokazuje, jak dalece mogą się jeszcze zmienić decyzje wyborców i to niejako w ostatniej chwili - tuż przed wyborami.

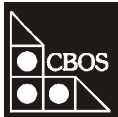
Możliwość modyfikowania swych decyzji w zależności od szans wyborczych popieranego kandydata najczęściej zapowiadają potencjalni wyborcy polityków najbardziej liczących się w rankingach. Relatywnie częściej strategię taką zakładają zwolennicy Lecha Kaczyńskiego. Ponad połowa spośród nich zapowiada, że będzie brała pod uwagę to, jakie szanse na II turę wyborów będzie miał popierany przez nich kandydat, przy czym prawie co trzeci zapewnia o tym z całą stanowczością. W mniejszym stopniu oceną szans wyborczych swego kandydata zamierzają się kierować zwolennicy Andrzeja Leppera oraz Włodzimierza Cimoszewicza, a zwłaszcza Donalda Tuska. W elektoratach tych kandydatów przeważają osoby zdecydowane udzielić im bezwarunkowego poparcia, niezależnie od ich szans na II turę. Natomiast ryzyko relatywnie słabszego wyniku, a w każdym razie niewystarczającego na wejście do II tury wydaje się być wpisane w decyzje wyborcze

zwolenników cieszącego umiarkowanym poparciem Marka Borowskiego. Zdecydowana większość badanych opowiadających się za tym kandydatem nie wiąże swego poparcia dla tego polityka z oceną jego szans wyborczych.

Tabela 2

Czy głosując na konkretnego kandydata będzie Pan(i) brał(a) pod uwagę to, jakie ma szanse wejścia do II tury wyborów czy też nie ma to dla Pana(i) znaczenia?	Potencjalne elektoraty				
	Marek Borowski	Włodzimierz Cimoszewicz	Lech Kaczyński	Andrzej Lepper	Donald Tusk
	w procentach				
Zdecydowanie będę brał(a) to pod uwagę	0	19	31	15	19
Raczej będę brał(a) to pod uwagę	33	26	22	32	23
Raczej nie ma to dla mnie znaczenia	27	13	24	15	24
W ogóle nie ma to dla mnie znaczenia	40	41	22	31	29
Trudno powiedzieć	0	1	1	7	5

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy zamierza Pan(i) głosować na popieranego kandydata bardziej dlatego, że kandydat ten Panu(i) odpowiada czy też bardziej dlatego, że nie podobają się Panu(i) inni kandydaci? 1 - Odpowiada mi ten kandydat; 2 - Nie podobają mi się inni kandydaci (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	75	24	1	541
Płeć				
Mężczyźni	72	26	1	275
Kobiety	78	22	0	265
Wiek				
18-24 lat	68	31	1	82
25-34	68	31	1	96
35-44	76	24	0	94
45-54	74	25	1	101
55-64	81	18	1	89
65 lat i więcej	84	15	1	78
Miejsce zamieszkania				
Wieś	73	25	2	177
Miasto do 20 tys.	76	24	0	57
20-100 tys.	82	17	1	115
101-500 tys.	73	26	1	110
501 tys. i więcej mieszk.	69	31	0	82
Wykształcenie				
Podstawowe	79	19	1	134
Zasadnicze zawodowe	76	23	1	135
Średnie	76	24	0	197
Wyższe	63	34	3	75
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	65	33	2	45
Prac. umysł. niż. szczebla	65	35	0	58
Pracownicy fiz.- umysł.	77	23	0	45
Robotnicy wykwalifikowani	74	26	0	34
Robotnicy niewykwalifik.	66	34	0	23
Rolnicy	92	8	0	30
Pracujący na własny rach.	96	4	0	19
Bierni zawodowo				
Renciści	80	19	2	54
Emeryci	81	18	1	114
Uczniowie i studenci	68	30	3	37
Bezrobotni	69	30	2	65
Gospodynie domowe i inni	75	25	0	17
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	74	26	0	71
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	64	34	2	44
sekt. pryw. poza rolnict.	75	25	0	115
prywatnym gosp. rolnym	91	9	0	38
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	77	21	1	75
301-500	72	28	0	86
501-900	80	20	1	125
901-1200	68	30	2	49
Powyżej 1200 zł	67	33	0	48
Ocena własnych war. mater.				
Złe	70	28	1	157
Średnie	79	20	1	235
Dobre	73	27	1	149
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	84	14	3	35
Raz w tygodniu	76	23	1	284
1-2 razy w miesiącu	75	23	3	81
Kilka razy w roku	78	22	0	81
W ogóle nie uczestniczy	61	39	0	59
Poglądy polityczne				
Lewica	78	20	2	87
Centrum	67	33	0	153
Prawica	77	22	1	213
Trudno powiedzieć	81	18	1	87

Tabela 2. Czy głosując na konkretnego kandydata będzie Pan(i) brał(a) pod uwagę to, jakie ma szanse wejścia do II tury wyborów czy też nie ma to dla Pana(i) znaczenia?
 1 - Zdecydowanie będę brał(a) to pod uwagę; 2 - Raczej będę brał(a) to pod uwagę;
 3 - Raczej nie ma to dla mnie znaczenia; 4 - W ogóle nie ma to dla mnie znaczenia

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	24	22	33	3	541
Płeć						
Mężczyźni	20	24	20	34	2	275
Kobiety	16	23	25	32	4	265
Wiek						
18-24 lat	23	21	20	35	1	82
25-34	14	24	28	32	2	96
35-44	12	21	28	34	5	94
45-54	24	28	16	30	2	101
55-64	21	28	19	29	4	89
65 lat i więcej	16	21	21	39	3	78
Miejsce zamieszkania						
Wieś	16	22	22	36	5	177
Miasto do 20 tys.	15	20	27	34	3	57
20-100 tys.	24	25	23	24	3	115
101-500 tys.	15	22	23	38	1	110
501 tys. i więcej mieszk.	22	31	18	30	0	82
Wykształcenie						
Podstawowe	14	25	21	36	4	134
Zasadnicze zawodowe	18	29	23	27	4	135
Średnie	23	19	20	36	2	197
Wyższe	16	24	29	31	0	75
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	19	24	26	32	0	45
Prac. umysł. niż. szczebla	22	15	31	32	0	58
Pracownicy fiz. - umysł.	20	17	17	44	2	45
Robotnicy wykwalifikowani	17	39	18	21	4	34
Robotnicy niewykwalifik.	28	30	18	24	0	23
Rolnicy	9	34	23	29	4	30
Pracujący na własny rach.	22	16	18	44	0	19
Bierni zawodowo						
Renciści	13	31	28	26	2	54
Emeryci	20	23	16	37	4	114
Uczniowie i studenci	21	18	20	41	0	37
Bezrobotni	14	23	27	28	7	65
Gospodynie domowe i inni	21	20	19	33	6	17
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	21	25	22	30	2	71
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	15	20	32	33	0	44
sekt. pryw. poza rolnict.	24	24	17	34	1	115
prywatnym gosp. rolnym	8	38	21	29	4	38
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	14	24	28	28	6	75
301-500	15	27	16	37	5	86
501-900	22	20	20	36	2	125
901-1200	27	16	24	33	0	49
Powyżej 1200 zł	16	21	26	37	0	48
Ocena własnych war. mater.						
Złe	17	24	25	29	5	157
Średnie	15	27	22	33	3	235
Dobre	25	19	20	36	1	149
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	10	29	21	33	7	35
Raz w tygodniu	20	24	22	32	2	284
1-2 razy w miesiącu	17	26	26	29	2	81
Kilka razy w roku	14	20	21	41	4	81
W ogóle nie uczestniczy	21	24	21	30	3	59
Poglądy polityczne						
Lewica	18	21	23	35	4	87
Centrum	13	30	22	33	2	153
Prawica	25	21	22	30	1	213
Trudno powiedzieć	11	23	22	37	7	87